

SCHEPEN- SCHOUW

HET is algemeen bekend, dat verschillende van onze oer-inheemse typen vaartuigen zijn ontstaan in een bepaalde streek van ons land en soms zelfs eigenlijk alleen maar in die streek werden gebouwd. Een voorbeeld van zo een type is de westlander. Aangenomen wordt, dat dit gespecialiseerde type binnenvaarttuig is ontstaan in het Westland met het opkomen van de tuinbouw onder glas, dus zo omstreeks 1850. Voor die tijd, zo zegt E. W. Petrejus, oud-conservator van het Maritiem Museum „Prins Hendrik” te Rotterdam in zijn boekje Scheepsmodellen-binnenschepen, zag men op de wateren van het Westland uitsluitend bokken, scheepjes die in de buurt van Alphen aan den Rijn veel voorkwamen. Vergelijkt men de afbeeldingen van een bok en een westlander, zoals die voorkomen in het werkje Nederlandse Binnenschepen van G. C. E. Crone, dan lijkt het niet onwaarschijnlijk, dat de westlander „ontleend” zou zijn aan de bok; een bok, aangepast aan de smalle wateren en watertjes van het Westland met hun vele lage

vaste bruggetjes. Nauwkeurig nagegaan hebben wij dit niet.

Oorspronkelijk van hout gebouwd, werd later uitsluitend ijzer (staal) als materiaal voor de westlander gebruikt. De overgang van hout naar staal heeft zich geleidelijk voltrokken. Eerst werden alleen de rompen van ijzer gemaakt en handhaafde men voor de dekken hout, omdat ijzeren dekken in de zomer te warm en in de winter te koud waren. Later werden ook de dekken van ijzer gemaakt, omdat deze veel economischer in onderhoud waren.

In onze jongensjaren woonden wij in Den Haag en bezochten wij vaak het Westland, terwijl later, tijdens de mobilisatie, wij in Naaldwijk in het hart van het Westland gelegerd waren. Zodoende kennen wij de westlander uit eigen aanschouwing beter dan welhaast enig ander Nederlands type vaarttuig. Houten westlanders en westlanders met houten dekken hebben wij nooit gezien; deze moeten ver voor 1930 reeds uitgestorven zijn geweest.

De westlander valt op door zijn

De west- lander

grote lengte-breedte verhouding, bijna 6 tot 1, zijn geringe hoogte boven de waterspiegel — volgens Petrejus nergens hoger dan 1,60 meter — de sterk vallende flauw gebogen voorstev en het bij de voorstev naar binnen buigen van de sloopshuid, waardoor het voorschip als het ware twee konen bezit, die ter weerszijden van de hartlijn enkele centimeters naar voren springen. Met de bok heeft de westlander gemeen, dat hij geen gangboorden bezit. De luiken rusten op zogenaamde steekleren, planken die boven de zijden werden gezet. Bij ontbreken van wind of niet bezielde koers in smalle wateren werd de westlander „geweegd” met een zogenaamde weegboom, die geplaatst werd in een van de twee weegaten, dwarsscheepse sleuven, waarvan een zich in het voorschip en het andere in het achterschip bevindt. De voortbeweging geschiedt dus door duwen tegen de dwars op het schip en de oever staande weegboom.

De oorspronkelijke houten westlander was een platbodemscheepje met schuine kimmen en rechte zij-

den, als dat op nevenstaande tekening, ontleend aan Scheepsmodellen van W.K. Versteeg en dat door hem westlands groenteschuitje wordt genoemd. Abusievelijk naar ons oordeel, omdat het groenteschuitje veel kleiner en een ander type is. Ons inziens geeft de tekening een vroege houten westlander weer.

Bij de ijzeren westlander werden de schuine kimmen vervangen door ronde.

De westlander was een snelle zeiler en de Westlandse schippers waren — zoals Petrejus het woord van een oud-schipper citeert — „ondeugende zeilers”. Het moet, zo schrijft hij, zijn voorgekomen dat een schipper, vóórdat hij zijn lading te Hoek van Holland overgaf aan de Harwichboot, met zijn schuit de Waterweg uitvoer om een rondje op zee te maken.

Nog zijn er westlanders in de vaart, hetzij als door mankracht voortbewogen vaartuig, hetzij als motorvaartuig. Nog kan men deze eigenaardige, maar stellig niet van schoonheid ontblote vaartuigen, zij het dan

niet gesierd met zeilen, zien. Voor jacht is de westlander niet geschikt en eigenlijk ook niet voor verbouwing tot — al dan niet varend — woon-schip wegens zijn ondiepe romp. Toch kan men — „vernederd” door een kitsachtige hoge opbouw — verschillende westlander-woonschepen zien in ons door woningtekort geplaaide land.

De latere ijzeren westlanders hadden een lengte over alles van 16 tot 18 meter en een breedte tussen de 2,75 en 3,20 meter.

v. V.

Links beneden zien we een westlander in zijn element en onder een tekening van een vroege houten westlander. Dit scheepje had een lengte van 15,20 meter en een breedte van 2,55 meter. De schaal van de tekening is 1 : 100. De foto werd ontleend aan de oude ANWB-uitgave „Schepen die voorbijgaan” en de tekening aan het boek „Scheepsmodellen” van W. K. Versteeg van P. N. van Kampen en Zoon N.V. te Amsterdam.

